

er eveneens een dergelijke reactie in de beeldende kunst plaats. Deze reactie onderscheidt zich van die van onzen tijd voornamelijk hierin, dat zij meer plaatselijk was en zich niet over alle takken der kunst uitstreckte. Zij betrof voornamelijk de schilderkunst en de poëzie. Holland nam ook deel aan deze reactie en de kunstenaars, welke dit nieuwe streven belichaamden (Vincent van Gogh, de Marissen, Kloos, v. Deyssel enz.) hebben reeds lang een voorname plaats in de openbare waardeering veroverd. De reactie van 1880 vertoont echter in wezen een overeenkomst met die van thans. Deze overeenkomst bestaat hierin :

*De beeldende kunsten van traditioneele invloeden te zuiveren, zelfstandig te maken en zoodoende in nieuwe banen te leiden.*

#### I.

Kunst is een doel op zichzelf. Voor het eerst beseften dit de impressionisten van omstreeks 1880, vandaar dat hun devies luidde : l'art pour l'art. De plaats welke de kunst in *onze* samenleving moet innemen is : te voorzien in de aesthetische behoefte. De mensch immers toont naast een stoffelijke ook een aesthetische behoefte en de kunst is de aangewezen stof om in deze behoefte te voorzien. Deze aesthetische behoefte is van geestelijken aard d.w.z. zij gaat van onzen geest uit. Waar de kunst in deze behoefte voorziet, is zij geestelijk-doelmatig d.w.z. zij bevredigt onzen *geest*. Wanneer dus het kunstwerk met zichzelf in tegenspraak is en een andere beteekenis gaat hebben dan een aesthetische, is het of een onzuiver of in 't geheel geen kunstwerk. Zulk een werk *gedraagt zich als* een kunstwerk maar is het niet.

De hier uitgedrukte gedachten nu vormen, zeer in 't kort, het wezen der kunstvorming van onzen tijd.

#### II.

Een der voornaamste kenmerken dezer kunsthervorming